

אני נושא עימי את צער המילה

שואה.

ששת המיליונים.

מחנות ההשמדה.

מיליון וחצי ילדים.

תאי גזים.

כל שנה מחדש מגיע היום הזה, היום שבו נתפסת השפה האנושית במערומיה, אולי בעצם ביומרותה המגוחכת והמכאיבה, השפה המבקשת לתאר את שאינו ניתן לתיאור ולתת מילים לנשגב והנורא ממנה, המנסה בכל כוחה להעניק לנו אחיזה במה שלא ניתן לאחוז בו, מבקשת לה חלל בתוך החלל הפנוי מאלוקות. ממנה.

"אבל בהחלל הפנוי שהוא מקיף כל העולמות כנ"ל נהוא פנוי מכל כביכול כנ"ל אין שם שום דבור, ואפילו שכל בלא אותיות כנ"ל נעל כן המבוכות הבאים משם, הם בבחינת שתיקה 'קששאל על מיתת רבי עקיבא, זו תורה וזה שכל השכיבו לו: שתק כך עלה במחשבה' הינו שאתה צריך לשתק, ולבלי לשאל תשובה ותרוץ על קשיא זו כי כך עלה במחשבה, שהוא למעלה מן הדבור על כן אתה צריך לשתק על שאלה זו כי הוא בבחינות עלה במחשבה שאין שם דבור לישוב אותה..." (ליקוטי מוהר"ן, ס"ד)

השואה מחייבת שתיקה, היא מכריחה אותנו לעמוד נבוכים אל מול תהום אינסופית שנפערה במציאות האנושית כולה, תהומות הרוע החבויים במעמקי הנפש האנושית צפו והביאו על העולם מבול של רוע ואכזריות נוראה¹ שכותם עוד טרם נראו ויחד איתם נשטפו אל התהום האמון באדם ובצלם אלוהים שבו, האמון שבין האדם לא-לוהים והאמונה הפשוטה באהבתו של ה' לעמו.

בהמשך התורה מזהיר ר' נחמן מן הסכנה הכרוכה בעמידה על סף התהום ומן הניסיון להציץ ולדלות משמעות מתוך החושך הסמיך של החלל הפנוי:

"נשם בחלל הפנוי יש כבדות לב כי אי אפשר להשיג בחינות החלל הפנוי כנ"ל נכל החקמות הבאים משם, יש בהם כבדות לב שגשגאים בקשיא על השם יתברך ואי אפשר למצא שם השם יתברך... ועל כן אסור לכנס ולעין בדברי האפיקורסית והמבוכות אלו כי אם צדיק שהוא בחינת משה כי משה הוא בחינת שתיקה..." (ליקוטי מוהר"ן, ס"ד)

הסכנות שמפניהם מזהיר ר' נחמן ברורות ופשוטות אלא שנדמה לי כי משהתרחשה השואה ניטלה מאיתנו ה"פריבילגיה" להניח את עבודת המשמעות והפשר לצדיקים לבדם, השאלות מנקרות ועודן מנסרות בחללו של עולם, הן עדיין דורשות מאיתנו לאחות עולם מלא שברים וקרעים.

אולי אילו היה ר' נחמן חי היום בינינו היה מבקש להפוך את יום השואה ליום השתיקה ובמקום טקסים מרובי מילים, סרטים ומחזות היינו מהלכים שותקים, נבוכים, ובעיקר מצפים

¹ מפורסמת הגהתו של ר' קלונימוס קלמן שפירא הי"ד לשיחה שנאמרה בגטו ורשה בחנוכה תש"ב ובה טען כי זוהי אמנם צרה גדולה אך היו כמותה כבר דוגמת חורבן ביהמ"ק וביתר אך לאחר שנה חזר בו וכתב: "רק כהצרות שהיו עד שלהי דשנת תש"ב היו כבר, אבל כהצרות המשונות ומיתות רעות ומשונות שחידשו הרשעים הרוצחים המשונים עלינו בית ישראל משלהי תש"ב, לפי ידיעתי בדברי חז"ל..לא היו כמותם וה' ירחם עלינו ויצילנו מידם..יום ו' ערש"ק י"ח כסלו תש"ג"

**להתגלותן של מילים חדשות , של שפה חדשה , לא בכדי את תורת החלל הפנוי מסיים ר' נחמן
בחזון מופלא על שפת הניגון , שפה שאיננה מילולית , שפה שמעבר לכל טעם והגיון , שפה
החודרת למקומות עמוקים וראשוניים הרבה יותר , שפה שבמהותה חורגת מן האנושי המצומצם
והמוגבל כל כך בתפיסתו.**

" וַיְבִינֵנוּ מִה שֶׁהָיָה אִי אֶפְשָׁר לְהִבִּין בְּעוֹלָם הַזֶּה וְאָז יָדָעוּ... שֶׁבְּאַמֶּת יֵשׁ שֵׁם אֱלֹקִיּוֹת .. כִּי אָז יִתְגַּלֶּה
רֹאשׁ אֲמוֹנָה הַנִּל בְּחִינַת: "תְּבוֹאֵי תִשׁוּרֵי מֶרְאֵשׁ אֲמוֹנָה" בְּחִינַת הַנִּגּוֹן הָעֲלִיּוֹן שֶׁל רֹאשׁ אֲמוֹנָה הַנִּל שֶׁעַל
יָדוֹ נִתְבַּטְּלָה כָּל הַמְּבוּכוֹת שֶׁל חֲלָל הַפְּנוּי כִּנ"ל ... הֵינּוּ, שֶׁאָז יִתְגַּלֶּה הַנִּגּוֹן וְהַזְמָר שֶׁל רֹאשׁ אֲמוֹנָה כִּנ"ל
נַעַל יָדוֹ יִתְבַּטְּלוּ כָּל הָאֶפִיקוֹרְסִית אֲפִילוֹ שֶׁל חֲלָל הַפְּנוּי כִּנ"ל ."

" שמחנו כימות עניתנו שנות ראינו רעה "